

F A C O kaj J U S T E C O.

Orgaan der E'-beweging:
"Faco kaj Justeco" BRUGGE.

Voorzitter : Drs. F. ROOSE - J. & M. Sabbestraat, 12, -BRUGGE.
Advertentie: Secretariaat: ROOSE - DE KERSGIETER,
J. & M. Sabbestraat, 12, -BRUGGE.
Propaganda : Fons NORRO, Coupure, 33, -BRUGGE.

Postrekening nr 479170 van DE KERSGIETER H.,
J. & M. Sabbestraat, 12, -BRUGGE.

() () () () () () () () () () () () () () () () () () () ()

Kelkaj konsideroj pri la historio de la Kristanaj
religiaj reformadoj.

I.

Tuj depost la ekesto de la Kristana religio, ekestis ankaŭ ĝiaj reformoj. Kaj tio ne haltis en la tuta daŭro de ĝia historio. Por bone kompreni ilin, oni devas vidi ilin en ilia tempo kaj en iliaj tempocirkonstancoj.

La Kristianismo aperis kiam la Grekaj sciencoj estis konkerintaj la tutan civilizitan mondon. Eble la plej bela frukto el tiuj sciencoj estis la filozofio. Sed la filozofio je la tempo kiam Kristo aperis, estis degenerinta ĝis plej granda grado. Ne plu tiuj geniaj sistemoj kaj tiuj geniaj pensoj de Heraklitos, Parmenides, Pytagoras, Sokrates, Plato nek tiu universalscienco de Aristoteles. Sed ludo aĉa en belaj sentencoj aŭ harfendado je konceptoj, distingoj, difinoj; ĝenerale: klaĉado pri eltrovaĵoj de pli frua tempo. Tion oni tamen devas konfesi: oni ŝatis filozofii. Oni do filozofiegis kaj filozofiadis. La lasta Evangelio de preskaŭ ĉiuj Sanktaj Mesoj "En la komenco estis la parolo, kaj la parolo estis apud Dio kaj Dio estis la parolo.... Ĉio estas kreita de ĝi kaj sen ĝi nenio estas kreita de tio kio estas kreita. En ĝi estis vivo..." memorigas al la sistemoj de Emspedokles, Anaksagoras kaj aliaj. Kiel la du fortoj amo kaj malamo laŭ la unue nomita kaj la menso laŭ la due nomita estas la ĉion ordigantaj fortoj, nun estas la saĝo (= la parolo, ĉar en la Greka lingvo "Ho logos") kiu estas la kaŭzo de ĉio. Kaj tiel la Greka filozofimaniĝo-je iu momento (18^a jarcento) la Germana filozofio dekretis ke "en la komenco estis la ago." - estas bone rekonebla en la unua doktrinabo kaj en la unuaj filozofiaj verkoj de la Kristianismo. Oni do ŝategis filozofii senfine pri nuancoj de ecoj, esenco k.t.p. Cetere la parolo "Bizantia harfendado" iĝis proverba. Kaj nuancoj de doktrinoj altiris amasojn en du kontraŭaj partioj. Kiam do oni pensas ke laŭ la ortodoksa kredo estas "tri personoj kaj unu Dio" kaj ke Kristo estis samtempe homo kaj Dio kaj kiam oni legas la profunde primedititajn traktaĵojn de tiu tempo pri tio en kio konsistas fakte "persono" kaj "homo" kaj "Dio" kaj pri la diversaj ecoj de tiuj tri nocioj, tiam oni vere ne miras ke multaj homoj venis al malsimilaj konkludoj. Kaj tamen nur unu konkludo kapablas esti la vera. Ĉar la vero estas nur unu. Kaj certe oni lasus nun tiujn problemojn trankvilaj sed en tiu tempo ili pasiigis la homojn. Do. Sub la regado de papo Zefirino (198-217) iuj Sabellius kaj Eleonens venis al la konkludo ke "Patro, Filo kaj Sta Spirito" estas fakte tri apermanieroj de unu sama Dia persono. Rimarku la grandan diferencon kun la ortodoksa kredo kaj jen vi havas jam unu herezion. Sub la regado de papo Dionizio (259-268) (eĉ la nomo memorigas al Grekaj scienculoj!) la episkopo de Aleksandrio, ankaŭ Dionizio, predikas ke la Filo estas kreitaĵo de Dio la Patro. Sekve ne ekzistas esencunueco inter ambaŭ. Gravega herezio! Ĉar laŭ la ortodoksa doktrinaro ili ĉiuj tri estas egale aĝaj, saĝaj, potencaj. Ĉirkaŭ la sama tempo, iu Paŭlus de Samosata pretendas ke Dio estas en esenco kaj en persono nur unu. Vidu supre en kio konsistas la herezio. Plie: Kristo estas nur homo (do ne Dio) en kiu venis la Dia saĝo (do ne kun homa naturo kaj Dia naturo).

Sub Miltiades (311-314) ekaperas nova kredo, tute de alia speco. Iu Donatus komencas disvastigi la ideon ke la efiko de la Sanktaj Sakramentoj dependas ne nur de la ofica karaktero (do de la Sakramento

mem) sed ankaŭ de la morala indeco de tiu kiu disdonas, do de la ofi-
cisto.

Famega estas la herezio de Arius kiu neis la Dicocon de la "Filo".
Multajn anasojn li sukcesis kapti por sia lernado.

En 381 jam novaj hereziuloj Macedonius de Konstantinopolo kaj
Maratonius de Nikomedie asertas ke la S-ta Spirito estas kreitaĵo de
la "Filo" (ni jam vidis similan herezion) dum ke Apollinaris de
Laodicea siefilanke klopodas por konvinki ke Kristo ne posedis racian
animon. Li tiamaniere difektis la Sanktan homocon de Kristo. Laŭ la
Kristana kredo Kristo estis sankta ankaŭ kiel homo kaj kŭn aŭ spite
de siaj homaj ecoj.

En 411 sub la regado de papo Innocentius Ia (401-417), Pelagius
kaj Celestius neas la heredan pekon kaj la necesecon de la graco por
igi sanktfeliĉa. Laŭ ili oni kapablas vivi laŭ la ordonoj de Dio ankaŭ
sen tiu graco. La herezie de Pelagius disvastiĝis ankaŭ tre tre multe.

Sub papo Celestinus (422-432) nova ondego de herezio: la Nestori-
anismo. Nestorio kaj la skolo de Aleksandrio lernas ke en Kristo la du
personoj (la homo kaj la Dio) ne venis al esenca unueco sed nur al
morala unueco. Do estis la disigo de la du naturoj en Kristo. Kaj tiam
maniere oni ja povis diri ke Maria estis la patrino de Kristo sed ŝi
ne estis la patrino de Dio!

Sub papo Leo Ia (440-461) iu Ĥatiliŝes lernis ke la homa naturo de
Kristo tute involviĝis en la Dia naturo tiel ke oni rajtas paroli nur
pri unu naturo. Pli malfrue oni nomos tion la "Monofizitismo" (Monos-
sola kaj fuziĝnatura) kaj ĝi estis metata en la vico de la herezioj.

Patriarko Sergius de Konstantinopolo (610-638) distingis kaj au-
gancigis ankoraŭ pli, Kristo estis certe Dio kaj homo kaj certe havis
du naturojn sed li ĉion faris per unu Diohoma energio. (la Monenerg-
etismo).

Lia tre subtila rezonado tamen ne sukcesis ĉerigi la klerajn
ekleziulojn kaj ankaŭ lia oni envicigis la bandon de la hereziuloj.
La pli malfrue eltrovita anstataŭo de energio per volo (do: nur unu
Diohoma volo) ne havis pli da sukceso.

Kaj jen ni venis al la fino de la antaŭmezaĝaj reformoj. Ni ri-
marku nur ke la sola necesa reformo ne okazis. La edikto de Milano
en 313 metis la Kristanisman en eksterordinara bonega situacio. Im-
periestro Konstanteno faris tion ĉar li vidis la grandan forton kiun
la Kristanismo kapablis doni al li.

Efektive, depost tiu jaro la altranga ekleziularo estas la fidela
servantaro de la imperiestro. Imperiestra politiko kaj eklezio tre
intime interligiĝis. Kiu kontraŭstaris lian politikon tiu trovas an-
kaŭ la eklezion kiel sian malamikon. Kaj eĉ se la imperiestro ne agas
tute Kristane, la avantaĝoj kiujn li donas al la eklezio sufiĉe kom-
pensas. La anatemoj de la episkopoj faras la reston. Unu ekzemplo.
Antaŭ tiu tempo tre multaj Kristanoj rifuzas militŝerpi pro la Krista
ordono. Depost nun militrifuzado estas severe malpermesata. Jen re-
forminda afero. Ĉar ja vere estas interesa tio kion kredas la homoj
sed pli gravas kiel la homoj kondutas.

II.

La reformoj de la mezepoko havas tute alian karakteron. Oni ne plu
ŝatas tion kielozofii kion oni ŝatis tion antaŭe. La mezaĝo estas la
epoko de la forta kredo kaj de la religia vivo. Certe en tiu tempo,
oni tion fiagis kion en la nuna tempo. Sed ne pro principo. Jes pro la
arda temperamento kaj la miskompreno. Tial la pentofaro estis multe
pli granda ol en la nuna tempo. Nun oni ne plu punas per pilgrimadoj
al la Sankta Tero nek al S-ta Jakobo en Kompostella en Hispanujo mal-
graŭ la facileco de la vojaĝoj nuntempaj. La longa fastotempo ne plu
estas sekvata. Tre multaj sanktulaj festotagoj estas nun "Suspenditaj
Sanktulaj Tagoj". Alia scienco ol la filozofio atingas nun sian plej-
altan: la mistiko: la Kristana Nirvanah. La Nederlandanoj kaj la Ger-
manoj okupas tiel eniĉantan lokon en tiu scienco. Memoru Hadeŝwijn
kaj Ruusbruk. Nur iagrade oni povas kompari ĝin al la Finda Nirvanah
ĉar Ruusbruk diras ke la mistikulo devas esti per embau piedoj sur la
tero kaj esti preta forlasi sian endian vivon por helpi ĝoproksimulojn.
Sed vere en tio konsistas la mistiko: pripensego pri la ĉesto de kaj
la vivo en Dio: pripensego pri la virtoj de Dio precipe la ĉion am-
pleksanta amo. Centrigo de la pensado en tio. Kaj priskribi la animon
en tia stato. Nu la hereziuj reformadoj estas plj multe aŭ sekvoj de
la unua priskribita karaktero de la mezepoko, tute la la .../.